

Suomeen tarvitaan kansallinen lapsistrategia

Lapsi- ja perhejärjestöt esittävät, että Suomeen laaditaan kansallinen lapsistrategia ohjaamaan lapsi- ja perhepolitiikkaa. Suomeen tarvitaan kattava, strateginen lähestymistapa, jonka avulla lapset tulisivat näkyväksi yhteiskunnassa, poliittisen mielenkiinnon kohteeksi ja lasten erilaiset tilanteet ja tarpeet tulisivat esiin kaikessa päätöksenteossa.

Lapsen oikeuksien sopimus tuli Suomessa voimaan 1991 ja se on osa oikeusjärjestystämme. Sopimuksessa turvatut oikeudet eivät toteudu itsestään. Niitä on toteutettava aktiivisesti kaikissa lasten ja nuorten kasvuympäristöissä ja heihin vaikuttavassa päätöksenteossa.

1 Kansallisen lapsistrategian avulla lapset tulisivat näkyviin yhteiskunnassa.

2 Lapset poliittisen mielenkiinnon kohteeksi.

3 Lasten erilaiset tilanteet ja tarpeet tulisivat esiin kaikessa päätöksenteossa.

Miksi lapsistrategia on laadittava?

Lapsen oikeuksien sopimuksen täytäntöönpanoa valvova YK:n lapsen oikeuksien komitea on vuonna 2011 Suomelle antamissaan suosituksissa esittänyt huolenaan sen, että Suomesta puuttuu kattava lapsipolitiikan koordinaatio. Komitea kehottaa Suomea varmistamaan johdonmukaisten ja yhdenmukaisten lapsen oikeuksien toimeenpanon kansallisesti, alueellisesti ja kunnallisesti.

Komitea pitää valitettavana myös sitä, ettei Suomella ole kattavaa oikeuksiin perustuvaa toimintapolitiikkaa ja suunnitelmaa lapsen oikeuksien sopimuksen tehokkaaksi täytäntöönpanemiseksi. Komitea suosittelee, että Suomi kehittää kattavan toimintapolitiikan ja toimintasuunnitelman lapsen oikeuksien sopimuksen tehokkaaseen täytäntöönpanoon. Ruotsissa lapsistrategia on ollut jo useita vuosia.

Komitea suosittelee myös, että toimintasuunnitelmaan sisällytetään määräaikaista ja mitattavia päämääriä ja tavoitteita, joiden avulla pystytään tehokkaasti varmistamaan, että kaikki lapset voivat nauttia kaikista oikeuksistaan, ja seuraamaan, miten tämä tavoite toteutuu. Toimintasuunnitelma olisi sidottava alakohtaisiin, kansallisiin ja kunnallisiin strategioihin ja talousarvioihin.

Miksi tarvitaan lapsistrategia?

Suomessa on paljon toimivia käytäntöjä lasten ja perheiden palveluissa. Lapset ja perheet voivat parhaimmillaan saada monipuolisesti, asteittain vahvistuvaa tukea ja palveluita julkisen sektorin ja kansalaisyhteiskunnan toimesta. Suomessa on myös paljon hyvää kehittämistyötä, josta iso osa organisoi tällä hetkellä Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman (LAPE-ohjelma) kautta.

Kuitenkin ongelmana on, että lapsi- ja perhepolitiikka on Suomessa hajanaista ja lyhytjänteistä. Lapsen oikeuksien komitea korostaa, että lapsen oikeuksien sopimuksen täytäntöönpano edellyttää koordinoitua ministeriöiden välillä, keskushallinnon, alue- ja paikallistason välillä sekä hallituksen ja kansalaisyhteiskunnan välillä.

Syksyllä 2015 käynnistetty Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma -kärkihanke on vahvistanut yhteistyötä erityisesti sosiaali- ja terveysministeriön ja opetus- ja kulttuuriministeriön välillä. LAPE-ohjelma on kuitenkin määräaikainen ulottuen vain kevääseen 2019 asti. LAPE-ohjelmakauden päättymisen jälkeen ei ole mitään kokonaisvaltaista kehystä lasten, nuorten ja lapsiperheiden palveluiden yhteensovittamiseksi. Sote- ja maakuntauudistus entisestään korostaa lapsi- ja perheasioiden koordinaation tarvetta. Myös työelämän ja sosiaaliturvan uudistamisessa lapsi-näkökulma on tärkeä.

Lapsen oikeuksien edistämiseksi ja turvaamiselle tarvitaan pysyvä suunnitelma- ja koordinaatio-rakenne, joka olisi mahdollista luoda kansallisen lapsistrategian avulla. Lasten, nuorten ja perheiden palveluiden selvityshenkilöt ehdottavat 7.2.2018 julkaistussa raportissaan kansallisen lapsi- ja perhestrategian laatimista (Yhdyspinnat yhteiseksi mahdollisuudeksi - Selvitys lapsi- ja nuoriso- ja perhepalveluiden toteuttamiseen liittyvistä yhdyspinnoista muuttuvassa toimintaympäristössä).

Missä Suomessa on erityisiä ongelmia?

Hyvinvoinnin perusta rakentuu lapsuudessa. Lasten ja nuorten hyvinvointiin liittyvät haasteet tulee ennakoita ja tunnistaa ja niihin tulee reagoida. Esimerkiksi digitalisaatio tuo uusia haasteita ja myös uusia mahdollisuuksia lasten ja nuorten hyvinvointiin.

Vaikka valtaosa lapsista ja nuorista voi hyvin, eriarvioitumiskehitys näkyy lasten ja nuorten keskuudessa. Lapsen oikeudet eivät toteudu yhdenvertaisesti eri alueilla ja eri lapsiryhmien kohdalla. Eriarvoistuminen näkyy esimerkiksi siinä, että Suomessa noin 10 % lapsiperheistä elää köyhyysrajan alapuolella. Kouluterveyskyselyn mukaan syrjivää kiusaamista kokee yli 40 % niistä nuorista, jotka on sijoitettu kodin ulkopuolelle, joilla on toimintarajoitteita tai jotka ovat syntyneet ulkomailla.

Myös oppimistulokset ovat heikentyneet ja koulutustason nousu on pysähtynyt. Työelämän ulkopuolelle jää mielenterveyssyistä kasvava joukko nuoria. Vaikka nuorten syrjäytymisestä puhutaan paljon, kuitenkin tarvittavaa tukea ja apua, jolla tilanne korjattaisiin, ei useinkaan saa. Riittävän ja vaikuttavan tuen puutteen vuoksi pienistä pulmista kasvaa isoja ongelmia, joihin vaikuttaminen on huomattavasti vaikeampaa ja vaatii suurempia resursseja. Myös vanhemmuuden tuen vahvistaminen parantaisi lasten yhdenvertaisuutta.

Yksi ongelma lapsen oikeuksien toteutumisessa on se, että lasten asioiden katsotaan koskevan vain niitä, jotka työssään tai arjessaan kohtaavat lapsia. Tosiasiassa lapset ovat koko Suomen yhteinen asia, joiden hyvinvoinnin turvaamiseen tarvitaan kaikkia.

Suomessa yksittäisiin lakeihin tehdyistä lapsen edun huomioimista koskevista kirjauksista huolimatta lapsivaikutusten arviointi osana lainvalmistelua on toistaiseksi vähäistä. Silloinkin kun arviointi on tehty, on sen tuloksen saatettu jättää huomioimatta päätöksenteossa, esimerkiksi varhaiskasvatusoikeuksen rajaaminen ja alkoholilain uudistaminen. Lisäksi lapsivaikutusten arviointi mielletään pitkälti etukäteisarvioinniksi, vaikka arvioinnin tulisi olla prosessiluontoista eli myös tehtyjä päätöksiä tai olemassa olevaa toimintaa arvioivaa.

Lapsivaikutusten arviointi on myös yhdenvertaisuuden toteutumisen kannalta keskeistä. Useissa tapauksissa lapsivaikutusten arvioinnilla ja sen tulosten hyödyntämisellä kyetään tehokkaasti estämään se, etteivät päätösten yhteisvaikutukset kurita kohtuuttomasti tiettyjä lapsiryhmiä. Lapsistrategian avulla voitaisiin vakiinnuttaa lapsivaikutusten arviointi ja lapsibudjetointi osaksi valtiovallan, kuntien ja maakuntien toimintaa.

**Lapsistrategian avulla
voitaisiin vakiinnuttaa
lapsivaikutusten
arviointi ja
lapsibudjetointi osaksi
valtiovallan, kuntien ja
maakuntien toimintaa.**

Mitä lapsistrategiaan kirjataan?

Lapsistrategiaan kirjattaisiin tavoitteet ja toimenpiteet lapsen oikeuksien sopimuksen ja muiden keskeisten lasten ja nuorten hyvinvointia turvaavien oikeuksien toteutumisen edistämiseksi. Strategia hyväksyttäisiin valtioneuvostossa neljäksi vuodeksi kerrallaan. Kansallisen lapsistrategian pohjalta laadittaisiin tarvittavat kirjaukset maakuntastrategioihin ja kuntastrategioihin. Valmistelu tehtäisiin yhteiskunnan eri toimijat ja myös lapset ja nuoret osallistaen.

Strategian olisi perusteltua kattaa 0-17-vuotiaiden lasten lisäksi myös esimerkiksi alle 21-vuotiaat nuoret aikuiset, jotta strategia kattaisi lapsuuden ja aikuisuuden nivelvaiheen ja sen tärkeät kehitysympäristöt, kuten toisen asteen koulutuksen.

Helsingissä 13.2.2018

Pääsihteeri Riitta Särkelä, Ensi- ja turvakotien liitto ry

Toiminnanjohtaja Hanna Heinonen, Lastensuojelun Keskusliitto ry

Pääsihteeri Milla Kalliomaa, Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry

Pääsihteeri Hanna Markkula-Kivisilta, Pelastakaa Lapset ry

Toiminnanjohtaja Ulla Siimes, Suomen Vanhempainliitto ry

Toimitusjohtaja Eira Koivuranta, Väestöliitto ry

Lisätietoja

Esa Iivonen, johtava asiantuntija, Mannerheimin Lastensuojeluliitto p. 050 411 1562, esa.iivonen@mll.fi

Kirsi Pollari, erityisasiantuntija, Lastensuojelun Keskusliitto, p. 050 439 8823, kirsi.pollari@lskl.fi

